

Hırzova veya Babamın Muskası

Hüner Şencan

Başlığı, “Hırzova” şeklinde yazdım ama insanlar farklı şekillerde telaffuz ediyorlar. Hırsova, Harşova, Harzova şeklinde söyleyenler var. Romanyalılar Harşova, Bulgarlar Harsovo diyorlarmış. Romanya Türklerinden yaşlılar Hırzova derken, gençler Romenlerin söyleyiş biçimi olan Harşova’yı tercih ediyorlar.

Altmış iki yaşında Romanya’ya giderek, babamın göç ettiği toprakları ziyaret etmek istedim. Kısa bir geziydi, çok yer gördüğümü söyleyemem ama şehir ve kasaba isimleri sürekli dikkatimi çekti. Birçoğu değiştirilmiş olmasına karşın bazı kasaba ve köy isimleri telaffuz farklılıklarıyla varlıklarını sürdürmeye devam ediyordu. Bunlardan biri de “Hırzova” ismi. Köstence ile Maçın arasında ve Tuna Nehri’nin sağ kıyısında küçük bir kasabının adı...

Romanya ziyaretinde ilk durağımız Köstence olmuştu. Şehirde Sultan Abdülaziz zamanında onarılan veya onun yeniden inşa ettirdiği bir cami var. Rumeli diliyle, “İnkar Camii” olarak biliniyor. Hünkar kelimesi tüm Rumeli’de “inkar” diye telaffuz edilir. İlk işim İnkar Camii’ni ziyaret etmek oldu. Burada Diyanet’in Türkiye’den gönderdiği, genç bir insan görev yapıyor: Ali Hoca. Kendisiyle tanıştım, bir kafeye oturup sohbet ettik. Bana daha önce Hırzova’da görev yaptığını, orada güzel bir cami bulunduğunu, caminin Osmanlıca orijinal kitabesinin korunmaya devam edildiğini söyledi. Kitabeleri sever, onlarla ilgilenirim. Fotoğraflarının olup olmadığını sordum. “Bilgisayarımda var, *flash bellek* getirirsen verebilirim” dedi. Aklım kasabanın adına takılmıştı. Kendisine “Ne manaya geliyor?” diye sordum. Bilmediğini söyledi. Vedalaştık, akrabamın evine geri döndüm.

Sonraki günlerde orada tanıştığım birkaç Türk’e Hırzova veya Harşova kelimesinin ne manaya geldiğini sordum. Kimse bilmiyordu. Bu kelimedden Osmanlıca kokusunu alıyordum, ama onu herhangi bir kelimeyle ilişkilendiremiyordum. Birisi akıl yürüttü: “Hırzova belki de “hırsızlıkla” ilgilidir. Buraları zengin ovalar. O zamanlar eşkıyalar davarları ve mahsulü çalar ortadan kaybolurlarmış”. Mantıklı gelmedi... Kelime hazinemi tarıyor, bir çıkış yolu bulmaya çalışıyordum. Çünkü Harşova kelimesi ilgimi çekiyordu. “Har” Osmanlılar zamanında “eşek” manasına gelirdi. O zaman Harşova, “eşek ovası” demek oluyordu. Ama bir kasabaya “eşek ovası” adı verilir miydi?

Kelime Romence değildi. Bölgede yaşayan başka milletlerin dillerinden de geçmiş olabilirdi.

Şehir isimlerinin sırrını çözmeye meraklıyım. Fakat bazen kilitlenir kalırsınız. İki nedenle... Ya “çoklu anlam” durumuyla karşılaşır, bunlardan hangisinin kelimenin asıl manası olduğunu çözemezsiniz veya kelime hakkında hiçbir ipucu bulamazsınız. Kör noktadasınızdır. Hırzova konusunda kör noktada kalmıştım. Böyle durumlarda konuyu unuttur giderim. Tâ ki, o kendisini bana ifşa edinceye kadar. İfşa eder veya etmez... Kelimenin sırrını ben çözemesem bile bir gün gelir, birisi “o küpün kapağını açar”.

Bükreş havaalanına inmiştik. Amcamın kızı Zehra Hanım ile evli İzzet enişte orada bizi bekliyordu. Çocuğu Necati; babasını ve özel arabasını bizi almak üzere havaalanına yollamıştı. Hemen Köstence’ye doğru yola koyulduk. Fakat önce Necati’nin “fast food” adı verilen, normalde bir lokanta niteliğinde olan dükkanına uğrayarak hafif bir kahvaltı yaptık. Bir süre sonra Necati de geldi... Uzun yıllardır görmediğim için kendisiyle yeniden tanışmış olduk. Bir süre sohbet ettik. Sonra “yolcu yolunda gerek” deyip Köstence yoluna koyulduk. Amcamın kızı Köstence’de yaşıyordu ve biz misafir olarak onun evinde kalacaktık.

İki buçuk saat süren seyahat boyunca sürekli fotoğraf çektim. Yolları ve doğayı... Özellikle, “yol işaret levhaları” üzerinde yazan kasaba isimlerini dikkatle gözlüyordum. Bu levhalarından biri ilgimi çekti: Nazarce... Küçük bir köy olmalıydı. Kendi kendime tebessüm ettim. Bu yerleşim yeri Türkiye’de olsa,

“ses uyumu” gerekçesiyle adını çoktan Nazarca olarak değiştirdik. Nazarce... “Nazarlık” diye mi anlamak gerekir, yoksa “nazar değmesin” diye mi... Bilmiyorum. Bütün ihtimallere açık... Fakat en önemlisi bu kelimedden bir gaz, bir buhar çıkıyor... Kıvrılarak “beyaz bir duman” yükseliyor... Tabela, gözle görülmeyen bir “aura ışığı” yayıyor ortalığa ve ben... O tütsü, o aura sayesinde kendimi “vatanımda” hissediyorum. Wuotan’ımda...¹ Yahut “ruh kökümün” yeşerip zemin bulduğu topraklarda... Dedemin nefes alıp verdiği, esen rüzgarın ninnisini dinlediği veya terini akıttığı... Gah hüzünlenip, gah sevince gark olduğu... Bizim çoktan unuttuğumuz, mâzide kalmış bir garip iklimin diyarında...

Bu yazı, Romanya gezisini anlatmayı amaçlamıyor. Hırzova odaklı... Ali Hocanın verdiği kitabe resimlerini düşünüyorum. Fakat resimler arasında cami profili yok... Demek ki onu da İnternet’ten ben bulacağım...

Araştırdım, İnternet’teki Hırzova Camii resimleri arasından en güzel olanını seçtim. Şimdi sıra künye bilgilerinde. 1812 yılında, padişah II. Mahmud (1808-1839) döneminde inşa edilmiş. 205 yıllık bir cami. Vatan topraklarımızın gerçek tapu senedi... Romanya devleti “Tarihî Anıtlar Listesi” ile onu koruma altına almış. Türk Demokratik Birliği, Romanya Müftülüğü, Hırzova Belediyesi ve Türkiye Büyükelçiliği birlik olmuşlar 2012 yılının 5-6 Ekim tarihlerinde “Yaşam, Birlik, Süreklilik” mottosuyla caminin 200. Yılı adına kültür ve sanat etkinlikleri düzenlemişler, kurban kesmişler. Caminin içi ile güdük minaresi orijinal biçimini koruyormuş... Diğer bölümleri yenilenmiş, renovasyon yapılmış.

Sultan Mahmut Romanya’da ebedî olmasını dilediğimiz iki derin iz bırakmış... Biri Hırzova Camii ve diğeri Tulça’ya bağlı olan Mahmûdiye ilçesi... Caminin 200. Yılı kutlamaları sırasında “Mahmut II’nin Romanya’daki Penceresi Hırzova” başlıklı bir de makale yazılmış adına. Hırzova Camii, ikinci Mahmut’un yüzyıllar ötesinden günümüze bakan yüzü veya penceresi.

Sultan Mahmut’tan sonra yerine Sultan Abdülaziz geçmiş. O da ceddinden geri kalmamış... Tulça’da kendi adıyla anılan camiyi yaptırmış ve Köstence’deki camiyi yeniden onartarak kendi adıyla anılmasını sağlamış.

Zaman geçmiş, nöbet değişimi olmuş... Devlet-i Âliye’de yönetim çarkının başına bu kez Abdülmecit geçmiş. Eskilerin deyişiyle “cülûs etmiş”... Rumeli’yi ataları gibi Zât-ı Şâhaneleri de unutmamış. Hizmetleri nedeniyle Köstence’den yarım saat kadar uzaklıktaki bir köye onun adı verilmiş, “Mecidiye” denmiş. Köyü o mu kurmuş, yoksa hizmetleri

Resim 2. Hırzova Camii.

Kaynak. <https://destepti.ro/geamia-din-harsova-harsova>

Resim 2. Hırzova Camii’nde Kuran öğrenen öğrenciler.

<http://lafotografulamator.blogspot.com/2015/04/portrete-de-romi-in>

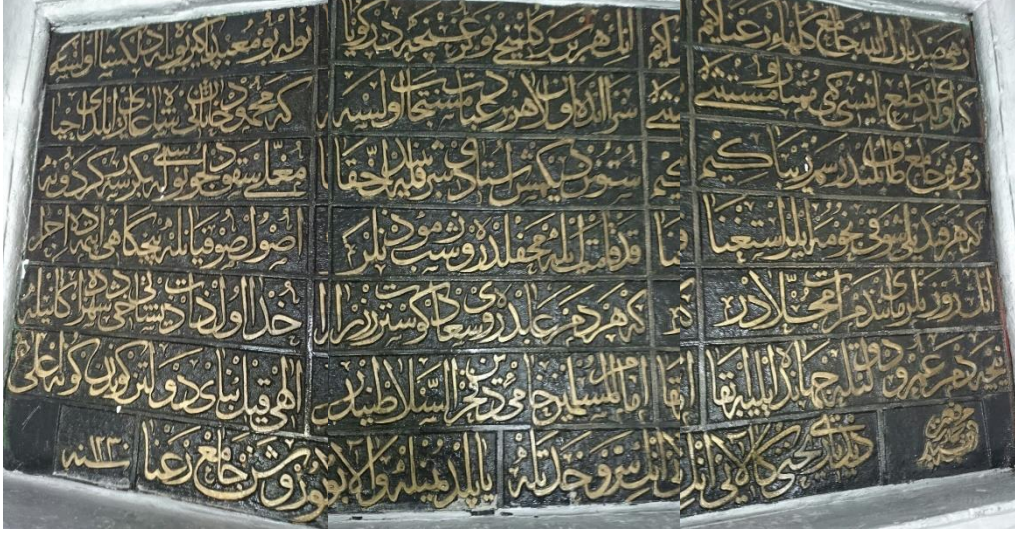

Resim 1. Hırzova Camii’nin içi.

<http://lafotografulamator.blogspot.com/2015/04/portrete-de-romi-in>

¹ Vatan sözcüğü Türkçe değil, Almandan dilimize geçmiş.

nedeniyle mi bu ad verilmiş bilmiyoruz. Ne fark eder ki... O yerleşim yeri veya o belde, Mecidiye adıyla “şenlenmiş ya” biz ona bakalım.

Resim 3. Hirzova Camii Kitabesi.

Bir de mabet yapılmış bu yerleşim yerine ve adına Mecidiye Camii denmiş. Osmanlının son döneminde, Sultan II. Mahmut, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülmecit üçlüsü Romanya’daki vatan topraklarına mühür vuran padişahlar... İkinci Abdülhamit’ten de bazı izler var. Köstence’deki Kral Camii’ne Adakale Camii’nden getirilen dünyanın en büyük halısı onun hediyesi... Mahmut, Aziz, Mecit ve Hamîd isimleri...

Sanmayınız ki bu gönül sultanlarının “ihyâ ruhu” öldü... Yaşıyor ve yaşamaya devam edecek.

Hirzova Camisi’nin kitabesini merak ediyorum, ne yazıyor diye... Destek almam gerekiyordu ve ben de öyle yaptım. Bir meslektaşımın² yardım ve desteği sayesinde, 200 yıl öncesinden gelen ılık bir meltem rüzgarının Hüdâ-bend-gâr³ esintisiyle mest olmuş durumdayım.

Zehî, sad-bârekallah câmî-i gülhâ-î rânâ kim

Sâhiden ne büyük mutluluk. Allah yüzlerce kez mübarek etsin, gül kokulu bu güzel camiye ki...

Anın her bir ser gülü, nev bir goncadır güya

Sahnında⁴ secde eden her bir gül, yeni bir gonca gibidir...

N’ola bu mâbed-i pâkize böyle dîl-küşâ olsa

Dilerim, bu temiz mâbet, böyle hep gönüllere ferahlık vere

Ki oldu, tâb-ı bânisi ki mümtâz ve müstesnâ

Sayesinde yapıldı ki, bânisi bir şahs-ı mümtâz ve şahs-ı müstesnâ

Sezâ, anda olan her ibâdet müstecâp olsa

Yaraşıktır⁵, onda yapılan her ibadetin kabulü

² Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Arslan Bey’e bu konuda çok teşekkür ediyorum.

³ Hüdâya kulluk yapmayı seven, bu yola baş koyan.

⁴ Sahn: Caminin içi.

Ki Mahmud Hân-ı Sâni, Şâh-ı Gazî, eyledi ihyâ
 Ki, Gâzî Şâh İkinci Mahmud, perişan iken ona yeniden hayat verdi

Zehî bu câmi, tâk-ı bülend-i resm-i zibâ kim
 Bu cami öyle müzeyyen, öyle güzel ki, sahiden yüce bir tâk...

Sütunun dikmiş üstadı, ser-bend kıla Hakk'a
 Sütunun dikmiş ustası, başı bağlı olsun diye Hakk'a

Muallâ sakf-ı dîlcû nüvâsı, benzer resmi gerdûne
 Yüksek, süslü tavanı, gökyüzü resmine benzer

Ki, her kandili şevki nücûma eyler istiğnâ
 Her kandili şevkle yanar, tenezzül etmez yıldızların ışığına

Kad-kâmet ile mahfilde rûzi şeb müezzinler
 Gündüz gece, müezzinler mahfil'de kad-kâmet iledir

Usûlü sûfiyânla pençgâhı etmede icra
 Sûfi tarzıyla beş vakit namazı etmede icra

Anın ruvzenleri mânendi mirat-ı mücellâdır
 Pencerele, benzeri olmayan yüksek ışık aynalarıdır

Ki her dem, abde revâ, saadet gösterir zîrâ
 Her zaman ibadete açıktır, saadet verir, zîrâ

Hüdâ ol zât-ı zîşânı dahî şehzâde-gânıyla
 Tanrı o güzel insanı ve dahi şehzadelerini...

Nice dehr-i ömürden kalan ile, cihanda eyleye ibkâ
 Âhir ömrü zamanında, onu cihanda pâyidâr eyleye

İmam-ül Müslimin hâmi-i ddîn, fahr-ü selâtîndir
 Müslümanların imâmı, dînin koruyucusu, sultanların övgüncü⁶...

İlâhi kıl, binây-ı devletin günden güne â'lâ
 İlâhi, devlet binasını her geçer gün daha da yücelt

Dedi tarihini Kâl'ânî ânın, sırrı vahdetle,
 "Yapıldı heyinle vâlâ, bu rûşen-i câmi-i rânâ"

Tarihini "tevhid sırrıyla" Kâl'ânî söyledi... "Yapıldı hoşluk ve güzellikle, bu aydınlık lâtif câmi."

Harrerehû Muhammed, El-fakîr, Sene H. 1230 / Yazan: Fakîr insan, Muhammed, Sene M. 1852.

Böylesine güzel, böylesine anlamlı bir kitabe... Şimdi Hırzova ismine geri dönelim... Yazının başlığından da anlaşılacağı gibi, *Hırzova* kelimesini *muska* kelimesiyle ilişkilendirmeye çalışıyorum... "Babamın muskası" dedim ama, konu, tabî ki babamın muskası değil. Olsun... "Babamın muskası" vesile oldu... Çünkü Hırzova şifresini onun sayesinde çözdüm.

Resim 4. II. Mahmut (Kıyafet devrimi öncesinde)

Resim 5. Kıyafet devrimi sonrasında.
 (Cennet mekân Gazi Sultan Mahmud Han-ı Sâni)

⁵ Yaraşıktır: Yakışır.

⁶ Övgünç: Övünç veya gurur duyulan.

On beş günde bir Alpullu'ya gider annemi ziyaret ederim. Kurban Bayramı'ndan sonraki son gidişimde, annem elinde küçük silindirik bir nesne ile birlikte yanıma geldi. "Bak, bu babanın muskası" dedi. Şaşırmıştım... Annem devam etti, "Onu saklıyordum. Baban benden onu korumamı istemişti" dedi. Muska adı verilen nesne büyük ölçüde ilgimi çekmişti. "Allah, Allah" diyordum. "Nasıl oldu da şimdiye kadar onu hiç görmedim." Annem, "Eee, işte orada saklı duruyordu." dedi. "Baban askere giderken kocaannen köyün hocası Kadir Efendiye gitmiş bir muska yazmasını rica etmiş. O da itiraz etmemiş, yazmış. Sonra muska yazdığı kağıdı su geçirmesini önlemek üzere balmumu emdirilmiş Amerikan bezine sarmış ve kocaannene vermiş. İkinci Dünya Savaşı yıllarında baban onunla askere gitmiş. Muskayı yanından ayırmazmış." Annemi merakla izliyordum. Sordum: "Boynunda mı taşıyormuş?" Annem "Hayır, bu muska boyunda taşınmak üzere yapılmamış. Baban onu yastığının içine veya eşyalarının arasına koyarmış. Askerden döndükten sonra da korumaya devam etmiş. Evlendikten sonra bana verdi. Bunu iyi muhafaza et dedi." Araya girdim: "Peki ben onu niye hiç görmedim". Annem sakın bir sesle cevapladı. "Muskalar öyle ortalıkta tutulmaz. İşte şimdi görüyorsunuz. Baban bana vasiyet etti, ben de sana veriyorum. Bundan sonra sen muhafaza et. Ortalık yerde tutma ve kaybetme."

Böylece ilginç bir aile mirasına sahip olmuştum. Annem zaman içinde yıpranan muska açılmasını diye onu *selobant* ile sarmış... İçindeki yazılar hâlâ okunabilir nitelikte midir, bilmiyorum. Muskayı açmanın doğru olmayacağını düşünüyorum. Böyle bir eylem "tarihî emanete" saygısızlık olur. Artık içinde ne var, veya her ne yazılı ise... Nadırlı'daki Kadir Hoca sayılan bir kişi imiş. Herhalde hurûfâtçılık yapmamış, sadece Kuran'dan ayetler yazmıştır. İçinde başka da bir şey olacağını sanmam.

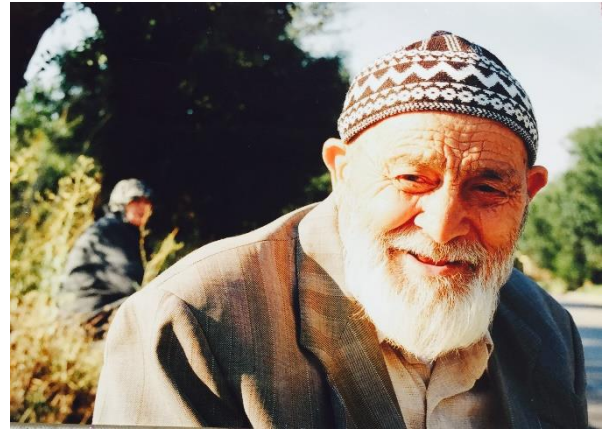
Böyle düşünürken, muskalar konusunda epey cahil olduğumu anladım. Biraz araştırma yapmam iyi olacaktı. Onlarca siteyi araştırdım. Çıkardığım sonuç şu. Rakamlardan, harflerden veya anlamsız şekillerden bir şeyler karalayıp muska yapmak ve ondan medet ummak haram. Fakat Kuran'ı Kerim'in ayetlerini okuyup Allah'tan şifa ummak helal... Bunun yanında; Kuran ayetlerini yazıp muska haline getirmek ve bu muskayı boynunda, bavulunda taşımak veya yastığında, eşyaların arasında bulundurmamak ve o nesneden koruyuculuk beklemek sıkıntılı... Bu durum yeni bir kamyon veya minibüs alan kişinin dikiz aynasına "korusun diye" küçük "Ayet-el kürsü" aşr-ı şerifini asmasına benziyor. Adam dikkat etmiyor "küt" diye önündeki duvara çarpıyor. Böyle bir durumda, Allah'ın inzâl ettiği "Ayet-el Kürsü" etkisini göstermemiş mi sayılacak? Sıkıntı... Sıkıntı içinde sıkıntı...

Resim 7. Babamın muskası veya hamâili.

Resim 8. Babamla birlikte göç ettikten 40 yıl sonra Romanya ziyaretine gittikleri yılda kocaannem Fatme.

Resim 9. Babam (Allah rahmet eylesin).

Toplum olarak geçmişte, içinde “anlamsız harf ve şekillerin” değil de, “Kuran ayetlerinin” yazılı olduğu çok sayıda muskamız olmuş. Kim bilir, belki hâlâ da vardır. Sultan İkinci Abdülhamit’in muskası varmış. Eskiden askere giden erler için hep muska yazdırılmış. Çanakkale Savaşı’nda Fransız gemisini batıran Seyyit Onbaşı’nın boynunda muskası var. (Her ne kadar bazı heykellerde bu muskayı görmezlikten gelmiş olsalar da). Kırkpınar pehlivanları muskalı... Küçük çocuklar için Allah nazardan saklasın diye muskalar yazdırılmış. Muska geleneği ne zaman ve nasıl başladı kimse bilmiyor. Bu teâmül belirli yüzyıllarda zirve yapmış, şimdilerde ise sönüş ve bitiş aşamasında.

Muska kelimesi neden geliyor diye merak ediyorum. Bizimkiler Arapça “nüsha” kelimesinden bozulmuş bir kelime olduğunu yazıyorlar, ama inandırıcı değil. Yabancı kaynaklarda Hint kökenli “musk” kelimesine işaret ediliyor. Meşhur seyyah İbn-i Batuta Çin İmparatoru’nun Hindistan Sultanı Muhammet Bin Tuğluk’a 1325 yılında diğer hediyelerin yanında güzel kokulu “musk” gönderdiğinden söz ediyor. Bize “misk” diye geçmiş. Musk, Himalaya dağlarında yaşayan bir geyiğin iç salgı keseceğinden elde edilen keskin bir koku. Musk, kimi kaynaklara göre, cennet bahçelerinde yaşayan Hûrîlerin yapı elementlerinden biri aynı zamanda. Hurilerin diğer yapı elementleri ise safran, amber, kâfur ve karanfil... Musk, cennet kokusu demek...

Musk, itriyât anlamında ama aynı zamanda geyiğin o özel kokuyu içinde biriktirdiği, topladığı “kese” anlamına geliyor. Biz, bu “musk” kelimesini kısaca, “güzel kokulu kese” olarak anlayabiliriz. Veya cennetin kokusunu sarmalayan, içinde barındıran... Pakistanlılar “muska” kelimesini “tereyağı” anlamında kullanırlarmış. Kelime bütün dünyaya Himalaya Dağlarından, yani Hindistan’dan yayılmış. İran’a, Arabistan’a, Türkiye’ye ve tüm Batı ülkelerine. Zaman içinde farklı söyleniş biçimleri elde etmiş, farklı anlamlara bürünmüş. Batıda “scrotum” yani, “torbacık” anlamında kullanmışlar. Kese anlamında husyeleri saran torbacığa “muşka” demişler. Kese; ister ikili, ister tekli olsun *uşka* veya *koşa* sözcükleriyle anılmış. Sanskrit dilinde muska “ısıtılmış tereyağı” anlamında... Bir şeyler anlaşılıyor artık... Isıtılarak yağlanmış bir kese... Sonraları tereyağı yerine balmumu da kullanılmış olabilir. Ama bu kese hangi amaçla yapılmış... Niçin ısıtılarak yağlanmış bilmiyoruz. Çünkü sözcüğün bebeklik çağında kendisine henüz don biçilmemiş. Muska, aynı zamanda “gizli olan, görünmeyen” demek. Musk geyiği, “cennet kokusu” adı verilen o özel yağı vücudunun içinde gizli bir yerde, çok özel bir kesede üretiyor. Musk; yağlı, güzel kokulu ve çok değerli bir “şeyi” saklayan veya koruyan “kese” demek...

Günümüzdeki anlamında, bu keseye Pakistanlılar “tâviz” adını veriyorlarmış. Türkler daha çok “muska” veya “hamâil” terimlerini kullanmışlar. Üçgen biçimli olanlarına muska, daha büyük olanlarına veya silindirik biçimlilerine “hamâil” demişler. Öyle anlıyorum ki, annem ona muska dese de, bizimkisi hamâile benziyor. Veya “hamâil muskası” da diyebiliriz ona. Hamâil, “omuzdan bele doğru çapraz olarak” asılmış. Bu nedenle subayların kullandıkları “kılıç atkılığına” hamâil adı verilirmiş. İslam Ansiklopedine göre, Kuzey Afrika ülkelerinin insanları muskaya “hırz” derlermiş... Öyle anlaşılıyor ki, bu kelime Afrika ülkelerinden çok Osmanlı topraklarında kullanılmış. İnsanlar hırzı; nazardan korunmak, nefislerini muhafaza etmek için takarlarmış. Topluma benimsetilmiş “hırz ayetleri” diye bir kavram var. Kuran’ın değişik surelerinden 90 civarında ayet “zırh” veya “korunma duası” olarak belirlenmiş. Bu ayetlerin sayısı tam bu kadar mı, yoksa daha mı az... Kimse bilmiyor.

Resim 60. Ali Hoca ile Köstence’de tanışma çayı.

İnternet hocası reçete veriyor: *Hırz ayetleri günde iki defa hasta üzerine okunmalı ve üflenmeli. Kişi şifa buluncaya kadar kırk gün okumaya devam etmeli. Her seansın sonunda bir Fatiha okuyarak sevabını Peygamberimize, Bahaeddin Buhârî, Ahmed Rifâî ve İmam-ı Rabbânî hazretlerinin ruhlarına hediye etmeli. Kişi bu ayetleri ayrıca bir nüsha yazıp yanında taşırsa sihirden, büyüden, nazar değmesinden korunmuş olur. Her ne muradı var ise gerçekleşir.*

Hırz; korunma veya sığınma anlamında... Kaynaklarda rastladığım bir bilgi ilgimi çekiyor. 1864 tarihli *Tasviri Efkar Gazetesi*'ne ilan verilmiş, şöyle yazıyor: "Bazı hastalıklara karşı çok etkili, satılık muska..." Hükmü kalmamış bâtil bir uygulama deyip geçmek istiyorsunuz, fakat kopamıyorsunuz. "Abdül Vehhâb El-Serânî isminde bir kişinin yazdığı ve bazı ayetleri içeren hırz-ı şerîfin kolera ve veba'nın da içinde bulunduğu birtakım hastalıklara iyi geldiği..."

Muska, tâviz ve hamâil derken sonunda "hırz" kelimesine takıldım. Takıldım, çünkü Hırz kelimesinin Hırzova sözcüğüyle bir bağlantısı olabilirdi. Hırz kelimesi beni Romanya'ya taşıdı. Hırz, eğer "korunma", "sığınılacak yer" veya "melce" anlamında ise bu kasabanın toprakları "korunan" veya "sığınılan" yer anlamına geliyor olabilirdi. Dikkatimi Osmanlıca sözlüklere yönelttim. Merak ediyordum, başka anlamları da var mı diye... Hırz sözcüğü için şu anlamlar veriliyordu:

"Zahire veya kuru gıdaları koymaya yarayan büyük ambar."

"Ticarî eşyalar için rıhtımlarda yapılan büyük depolar."

"Mal ve eşya saklamak için yapılmış, içine izinsiz girilemeyen ev, dükkân, çadır veya depolar bulunan yer. Hırz bi-nefsihi..."

Hırz kelimesinin anlamları ile tarihi Hırzova fotoğrafını yan yana getirince tatmin olmuştum. Artık bu kasabanın adının nereden geldiğini merak etmiyordum. Hırzova veya Harşova Osmanlı'nın *Hırz Bi-Nefsihi* dediği yerdin ve zaman içinde Harşova olmuştu.

Resim 71. Bir zamanlar Tuna Nehri kıyısında Hırzova kasabası.

Şimdi, *Hırz Bi-Nefsihi* kasabasının alâmeti farîkası olan İkinci Mahmut Camii'ne gönül rahatlığıyla yeniden yönelebilirdim. Örneğin, kitabesini yazan o alçak gönüllü, o "hakîr" ve "fakîr" Muhammed'in şu gizemli sözü zihnime takılmıştı: *Zehî sâd-bârekallah...*

Zehî... "Yaşasın" demek. Veya "Ne büyük bahtiyarlık"... "Sâhi" veya "Sâhiden" de denebilir... İranlılar "Zîhi" diyorlarmış ve aslı öyleymiş... Ne gam... Osmanlı eğer *Zehî* demiş ve öyle içselleştirmişse, el-Hâk doğrudur ve öyledir...

Sâd Bârekallah... "Allah yüz kere mübarek etsin" demek. Ama niçin yüz kere... Niçin bin kere değil veya milyon kere... Çünkü bu deyiş *klîşe* bir ifade. Böyle "kalıplaşmış" ve yerleşmiş. İnsanlar heyecanlandıkları, coşkuya kapıldıkları zaman karşısındaki kişilere öyle hitap ediyorlar. "Aferin sana. Sad Bârekallah"...

Babamın muskası bir "hatıra", bir "emanet". Ona kutsallık atfetmiyorum, ondan bir beklenti içinde de değilim. Kültürel bir imge, kültürel bir miras. Ailemiz için sadece bir dönemin anısını yaşıtıyor olması

açısından önemli. Rahmetli dedemin saati, mürekkep hokkası veya *telefgeleri*⁷ mesabesinde. O, bana yaşadığımız ömrün ne kadar “kısa” olduğunu hatırlatıyor. Fakat İkinci Mahmut Camii öyle değil. Asıl banisi belli olmamasına karşılık, kitabeye göre “ihya” ettirdiği için II. Mahmud’un adıyla anılıyor. Caminin tarihi muhtemelen çok daha eski. Kim bilir, gerçek banisi belki isimsiz bir kahraman, bir Çalap-verdi veya bir Hüdâvendigâr...

Hırzova ve İkinci Mahmut Camii isimlerini unutmamamız gerekiyor. *Sad Bârekallah* Hırzova... *Sad Bârekallah* İkinci Mahmut Camii... Birlik ve dirliğiniz, kıyamete kadar *dâim-ü bakî* olsun.

⁷ Telefge: İngilizcesi *Efemera*. Çabuk “telef” olan elyazılı veya basılı küçük kağıt parçaları, belgeler anlamında. “Telef” ve “belge” kelimelerinden üretilmiş yeni melez bir kelime.